

NOWA PODSTAWA
PROGRAMOWA

6

WCZORAJ
I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń

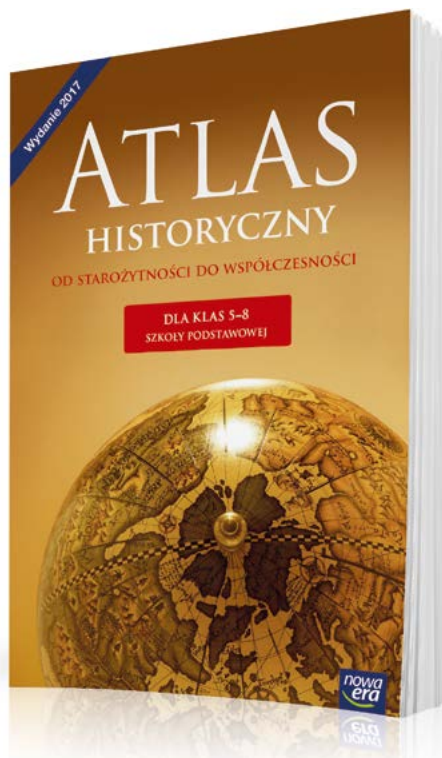
DO HISTORII
DLA KLASY SZÓSTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ



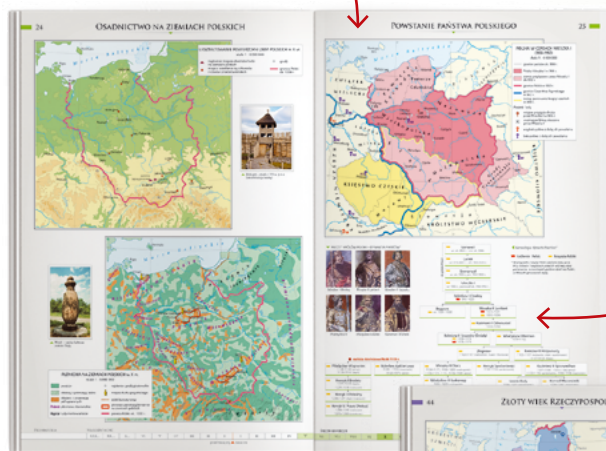
nowa
era

Atlas historyczny

Atlas *Od starożytności do współczesności* to nieoceniona pomoc w nauce historii w klasach 5–8 szkoły podstawowej. Ułatwia kształcenie ważnej umiejętności przedmiotowej – lokalizacji czasowo-przestrzennej wydarzeń historycznych z dziejów Polski, Europy i świata.

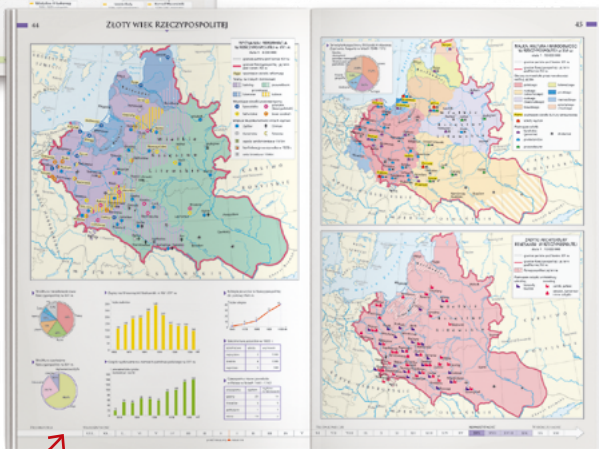


Około 200 czytelnych map, które prezentują najważniejsze wydarzenia i zjawiska polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturalne.



Dodatkowe informacje w postaci danych statystycznych, zdjęć, rysunków i schematów.

Oś czasu pozwala umiejscowić dane wydarzenia w określonym momencie historycznym, wspierając rozwój umiejętności związanych z posługiwaniem się chronologią.



6

WCZORAJ
I DZIŚ

Bogumiła Olszewska
Wiesława Surdyk-Fertsch

Zeszyt ćwiczeń

DO HISTORII
DLA KLASY SZÓSTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

nowa
era

Twoje mocne strony

WCZORAJ I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń jest skorelowany z podręcznikiem do historii dla klasy szóstej szkoły podstawowej *Wczoraj i dziś* dopuszczonym do użytku szkolnego i wpisanym do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania historii w klasie szóstej.

Numer ewidencyjny podręcznika w wykazie MEN: 877/3/2019

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujmy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl



© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2019
ISBN 978-83-267-3630-8

Redakcja merytoryczna: Anna Hebel, Paweł Niewiadomy. **Redakcja językowa:** Aleksandra Bednarska, Magdalena Brozis. **Nadzór artystyczny:** Kaia Juszczyk. **Opieka graficzna:** Ewa Kaletyn.
Projekt okładki: Maciej Galiński. **Projekt layoutu:** Ewa Kaletyn, Paulina Tomaszewska.
Opracowanie graficzne: Grażyna Truchlińska, Maciej Galiński, Ewa Kaletyn, Klaudia Jarocka, Agata Knajdek.
Ilustracje: Ewelina Baran, Elżbieta Buczkowska, Marta Długokęcka, Zuzanna Dudzic, Wioleta Herczyńska, Przemysław Kłosin, Marek Nawrocki, Daniel Rudnicki, Ewa Sowulewska. **Fotoedycja:** Paulina Łukaszewska.
Mapy: Zespół kartograficzny NE. **Realizacja projektu graficznego:** Mateusz Wysiecki.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów:

Archiwum Nowej Ery: s. 23, 27, 33, 40, 49, 56, 58, 62, 91, 100, 101, 106; **BE&W:** AKG Images/Andre Held s. 66 (Wolter), AKG Images/Erich Lessing s. 69 (Fryderyk II), Alamy s. 13, 15, 30, 57 (rotunda), 64, 66 (Rousseau, Piotr I Wielki), 72, 95, Dariusz Bednarek s. 83 (Śmiełków), Fine Art Images s. 48, GLASSHOUSE IMAGES s. 74, IAM Ltd/World History Archive s. 14 (Mona Lisa), Imagebroker RM/Raimund Kutter s. 14 (Pieta); Diomedea/National Maritime Museum London s. 5 (astrolabium); **East News:** Leszek Kotarba s. 36 (meczec), Muzeum Niepodległości s. 110 (Wybicki), Muzeum Wojska Polskiego s. 110 (Dąbrowski), Roger Viollet s. 66 (Monteskiusz), Science Photo Library s. 19; **FORUM:** FoKa s. 110 (Poniatowski), Marek Maruszak s. 31 (kaplica); **Gallo Images Poland/Gettyimages:** iStock/Puchan s. 31 (dziedziniec), Christophel Fine Art s. 97, Fine Art s. 14 (Madonna), Grafissimo s. 17, Imagno s. 69 (Józef II), Print Collector s. 109; **Muzeum Narodowe w Poznaniu** s. 24; **Muzeum Narodowe we Wrocławiu (OKŁADKA):** PAP/Jerzy Ochoński s. 57 (kościół); **REPORTER:** Andrzej Iwarczuk s. 83 (Teatr Wielki), Krzysztof Kaniewski s. 57 (katedra we Wrocławiu), Tomasz Ryttych s. 90; **Shutterstock** s. 5 (kompas), 7, 36 (synagoga, cerkiew), 83 (Łazienki); **Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie** s. 38, 42, 76; **Zamek Królewski w Warszawie/Andrzej Ring** s. 81.

Wydawnictwo dołożyło wszelkich starań, aby odnaleźć posiadaczy praw autorskich do wszystkich utworów zamieszczonych w podręczniku. Pozostałe osoby prosimy o kontakt z Wydawnictwem.

Nowa Era Sp. z o.o.
Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa
www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl
Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

Druk i oprawa: Quad/Graphics Europe Sp. z o.o.

SPIS TREŚCI



Korzystaj z dodatkowych materiałów ukrytych pod kodami QR zamieszczonymi w publikacji.

I Narodziny nowożytnego świata

1. Wielkie odkrycia geograficzne 4
2. Skutki odkryć geograficznych 7
 - Tajemnice sprzed wieków – Kto jako pierwszy dotarł do Ameryki? 10
3. Renesans – narodziny nowej epoki 12
4. Kultura renesansu w Europie 14
5. Reformacja – czas wielkich zmian 16
6. Kontrreformacja 18
- Podsumowanie 20

II W Rzeczypospolitej szlacheckiej

1. Demokracja szlachecka 22
2. W folwarku szlacheckim 24
3. W czasach ostatnich Jagiellonów 27
4. Odrodzenie na ziemiach polskich 30
 - Tajemnice sprzed wieków – Kiedy bije dzwon Zygmunt? 32
5. Rzeczpospolita Obojga Narodów 34
6. „Państwo bez stosów” 36
7. Pierwsza wolna elekcja 38
- Podsumowanie 40

III W obronie granic Rzeczypospolitej

1. Wojny z Rosją 42
2. Początek wojen ze Szwecją 45
3. Powstanie Chmielnickiego 48
4. Potop szwedzki 50
5. Wojny z Turcją 52
6. Kryzys Rzeczypospolitej 54
7. Barok i sarmatyzm 56
 - Tajemnice sprzed wieków – Kto zwyciężył pod Wiedniem? 58
- Podsumowanie 60

IV Od absolutyzmu do republiki

1. Monarchia absolutna we Francji 62
2. Monarchia parlamentarna w Anglii 64
3. Oświecenie w Europie 66
4. Nowe potęgi europejskie 69
5. Stany Zjednoczone Ameryki 72
 - Tajemnice sprzed wieków – Jak rozpoczęła się rewolucja amerykańska? 74
- Podsumowanie 76

V Upadek Rzeczypospolitej

1. Rzeczpospolita pod rządami Wettinów 78
2. Pierwszy rozbiór Polski 81
3. Kultura polskiego oświecenia 83
4. Sejm Wielki i Konstytucja 3 maja 85
5. Powstanie kościuszkowskie i trzeci rozbiór Polski 88
 - Tajemnice sprzed wieków – Czy król Stanisław August zdradził Polskę? 90
- Podsumowanie 92

VI Rewolucja francuska i okres napoleoński

1. Rewolucja francuska 94
2. Republika Francuska 96
3. Epoka Napoleona Bonapartego 98
4. Upadek Napoleona 101
5. Legiony Polskie we Włoszech 103
6. Księstwo Warszawskie 105
 - Tajemnice sprzed wieków – Zagadka śmierci Napoleona 108
- Podsumowanie 110

IV. Od absolutyzmu do republiki

1 Monarchia absolutna we Francji

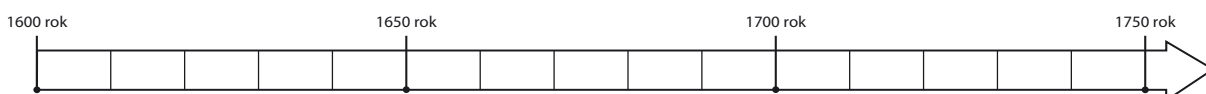


Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H6MSMR



Na dobry początek

1 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z osią czasu

- Zamaluj dowolnym kolorem lata życia Ludwika XIV (1638–1715).
- Ludwik XIV objął samodzielne rządy, gdy miał 23 lata. Oblicz, w którym roku do tego doszło, a następnie zaznacz tę datę na osi czasu.

2 Przyjrzyj się zamieszczonej ilustracji. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z ilustracją

- Napisz, kogo przedstawia portret.

- Określ, jakie elementy portretu świadczą o tym, że ukazana postać jest królem.

- 3 Uzupełnij zdanie. Wpisz w wyznaczone miejsca właściwe określenia z ramki w odpowiedniej formie. Jedno z nich jest niepotrzebne.

władza sądownicza, wojsko, prawo, władca, urzędnik

W monarchii absolutnej _____ skupia w swoich rękach _____
_____, dowodzi _____ i ustanawia _____, które-
mu sam nie podlega.

- 4 Zapoznaj się z fragmentem wypowiedzi Ludwika XIV. Następnie wykonaj polecenia.



Tekst źródłowy

Ludwik XIV do kupców francuskich

Zważywszy na pożytek, jaki przyniesie temu królestwu podniesienie handlu wewnętrznego i zewnętrznego [...], postanowiliśmy, że co piętnaście dni odbywać się będzie w naszej obecności posiedzenie ustanowionej w tym celu specjalnej Rady Handlowej, na którym będzie się badać i decydować we wszystkich sprawach, dotyczących interesów kupiectwa, środków zmierzających do owego podniesienia handlu oraz wszelakich rękodzieł.

Praca z tekstem źródłowym

- a) Wyjaśnij, dlaczego powołano Radę Handlową.

- b) Napisz, czym miała się zajmować rada ustanowiona przez Ludwika XIV.

- ★ c) Odpowiedz, o czym mogła świadczyć obecność króla Francji na posiedzeniach Rady Handlowej.

2 Monarchia parlamentarna w Anglii



Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H6ERA1



Na dobry początek

- 1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Karol I Stuart chciał wprowadzić w Anglii rządy

A absolutne.

C totalitarne.

B demokratyczne.

D dyktatorskie.

- 2 Podkreśl jedno wyrażenie w każdym nawiasie, tak aby powstały zdania prawdziwe.

Parlamentarzyści pod naciskiem Cromwella skazali na śmierć króla (*Karola I Stuarta / Wilhelma III Orańskiego*). Wyrok został wykonany publicznie w 1649 roku w (*Londynie / Reading*). Po egzekucji władcy Anglię ogłoszono (*monarchią parlamentarną / republiką*).

- 3 Przyjrzyj się zamieszczonej ilustracji. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z ilustracją

- a) Podaj imię i nazwisko ukazanej osoby.

- b) Określ, jaką funkcję objęła ta postać w połowie XVII wieku.

- 4 Połącz każdą nazwę grupy ludności z odpowiednim opisem. Jeden z nich jest niepotrzebny.

rojaliści •
purytanie •
arystokracja •
nowa szlachta •

- protestanci odwołujący się do nauk Jana Kalwina, prowadzący surowy tryb życia
- najwyższa i najbardziej uprzywilejowana – dzięki urodzeniu – warstwa społeczna
- grupa czerpiąca dochody między innymi z handlu i przemysłu, przeciwnicy króla
- stronnicy Marcina Lutera, inaczej luteranie
- monarchiści, zwolennicy władzy królewskiej

- 5 Uzupełnij tekst. Wpisz w wyznaczone miejsca właściwe wyrażenia z ramki w odpowiedniej formie. Jedno z nich jest niepotrzebne.

król, parlament, Deklaracja, Oliver Cromwell, Wilhelm III Orański, sąd, wybory

Monarchię parlamentarną wprowadzono w Anglii na mocy _____ praw narodu angielskiego. Władza trafiła w ręce _____, a uprawnienia _____ zostały ograniczone. Władzę wykonawczą sprawował rząd powoływany przez parlament, a ustawodawczą – parlament wybierany w _____. W tym czasie _____ stały się niezależne od parlamentu i rządu. Pierwszym władcą po ustanowieniu monarchii parlamentarnej w Anglii był _____.

- 6 Wyjaśnij, co oznacza zasada: *Król panuje, ale nie rządzi*, opisująca pozycję władcy w monarchii parlamentarnej.

- ★ 7 Oceń, który system sprawowania władzy – monarchia absolutna czy parlamentarna – jest Twoim zdaniem korzystniejszy dla obywateli. Uzasadnij swoje zdanie.

3 Oświecenie w Europie



Na dobry początek

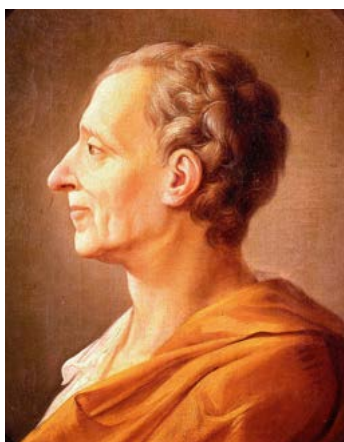
1 Pokoloruj ramki, w których znalazły się określenia związane z epoką oświecenia.

wiek rozumu	wyprawy krzyżowe	rozwój nauki	klasycyzm
trójpodział władzy	wieki ciemne	wojny punickie	wiedza oparta na doświadczeniu
postęp w medycynie	wiara w zabobony	krytyka rządów absolutnych	głoszenie ateizmu

2 Dopasuj opis do każdej postaci historycznej. Wstaw odpowiednią literę pod każdą ilustracją. Jeden opis jest niepotrzebny.



Jan Jakub Rousseau



Monteskiusz



Wolter

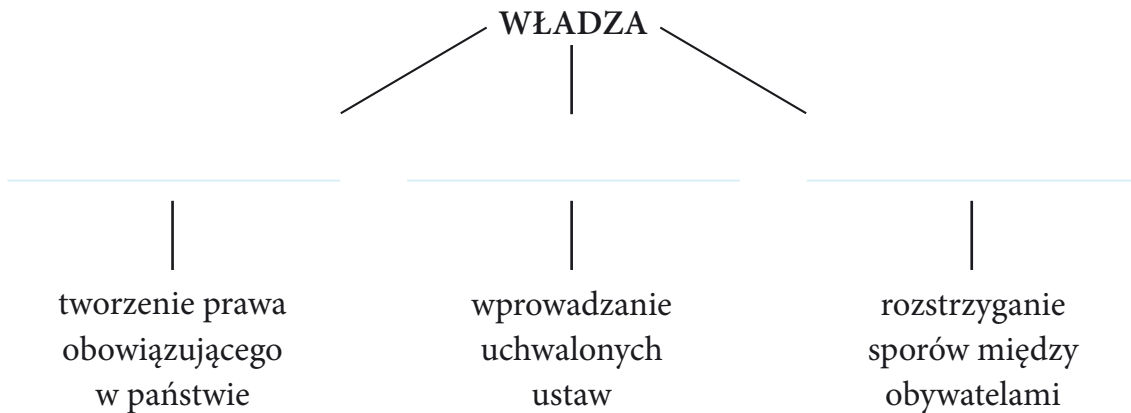
- A Zaproponował wprowadzenie trójpodziału władzy zamiast rządów absolutnych.
- B W swoich utworach historycznych i filozoficznych krytykował brak tolerancji, chciwość oraz zacofanie Kościoła.
- C Opowiadał się za absolutyzmem francuskim. Był przeciwny ograniczeniu władzy królewskiej na rzecz rządu i parlamentu.
- D Zwolennik utworzenia państwa, w którym wszyscy będą równi. Twierdził, że rządzący sprawują władzę w imieniu obywateli i dla ich dobra.

- 3 Uzupełnij tekst. Wpisz w wyznaczone miejsca właściwe wyrazy z ramki w odpowiedniej formie. Jeden z nich jest niepotrzebny.

ateizm, religia, nauka, monoteizm

Oświeceniowi myśliciele występowali przeciwko _____, a zwłaszcza przeciw Kościołowi. Uważali, że wiary nie da się pogodzić z _____. Z tego powodu upowszechniali _____, czyli pogład głoszący, że Bóg nie istnieje.

- 4 Uzupełnij wykres dotyczący trójpodziału władzy. Wpisz w wyznaczone miejsca właściwe określenia.

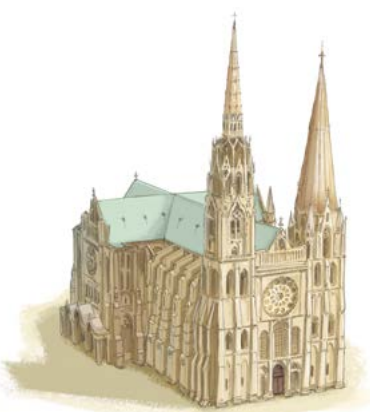


- 5 Podkreśl pięć nazw odkryć i wynalazków, których dokonano w epoce oświecenia. Następnie przyporządkuj je wymienionym poniżej dziedzinom.

odkrycie Ameryki, maszyna parowa, elektrownia atomowa, samolot, przyciąganie ziemskie, rakieta kosmiczna, termometr lekarski, opisanie wielu gatunków roślin i zwierząt, druk, balon, wynalezienie żarówki

- technika – _____
- medycyna – _____
- nauki matematyczno–przyrodnicze – _____

- 6 Przyjrzyj się zamieszczonym ilustracjom. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z ilustracją

- a) Otocz kółkiem budowlę klasycystyczną.
- b) Wymień trzy elementy świadczące o tym, że wskazana przez Ciebie budowla została wzniesiona w stylu klasycystycznym.

- c) Podkreśl właściwy wyraz w nawiasie, tak aby powstało zdanie prawdziwe.

Sztuka klasycystyczna nawiązywała do epoki (*starożytności / średniowiecza*).

- 7 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Postać, która żyła w epoce oświecenia, to

A Mikołaj Kopernik (1473–1543).

C Ignacy Krasicki (1735–1801).

B Jan Karol Chodkiewicz (1560–1621).

D Maria Skłodowska-Curie (1867–1934).

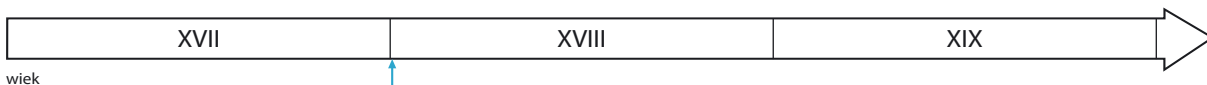
- ★ 8 Napisz, jak Twoim zdaniem na propozycję trójpodziału władzy mógł zareagować francuski monarcha absolutny. Uzasadnij swoją opinię.

4 Nowe potęgi europejskie



Na dobry początek

1 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z osią czasu

a) Zakresuj wiek, w którym wprowadzono absolutyzm oświecony na terenie Królestwa Prus, Cesarstwa Rosyjskiego i monarchii austriackiej.

b) W wyznaczonym miejscu wpisz rok utworzenia Królestwa Prus.

2 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Monarchowie w państwach absolutyzmu oświeconego głosili, że są „sługami ludu” i czynią wszystko dla dobra społeczeństwa.	P	F
Absolutyzm oświecony narodził się w drugiej połowie XVIII wieku we Francji za panowania Ludwika XIV.	P	F
Władcy absolutni Prus, Rosji i Austrii przeprowadzali reformy pod wpływem poglądów oświeceniowych.	P	F

3 Wpisz w wyznaczone miejsca właściwe nazwy państw, w których sprawowali władzę monarchowie ukazani na ilustracjach.



Józef II panował

w _____



Piotr I Wielki panował

w _____



Fryderyk II Wielki panował

w _____

- 4 Przyjrzyj się mapie przedstawiającej Europę Środkowo-Wschodnią w drugiej połowie XVIII wieku. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z mapą

- Uzupełnij legendę.
 - Zapisz w odpowiednim miejscu nazwę: Cesarstwo Rosyjskie.
 - ★ Zamaluj kolorem niebieskim ziemię Rzeczypospolitej zajęte przez Prusy do 1795 roku.
- 5 Uzupełnij tabelę. Zapisz po trzy reformy, które wprowadził każdy wspomniany władca.

Reformy wprowadzone przez		
Fryderyka II Wielkiego	Józefa II	Piotra I Wielkiego
• _____	• _____	• _____
• _____	• _____	• _____
• _____	• _____	• _____

6 Zapoznaj się z tekstem źródłowym. Następnie wykonaj polecenia.



Tekst źródłowy

O reformach Piotra I w Rosji

[...] Największą trudnością, jaką przyszło mu przezwyciężyć, było lenistwo ludu i pycha możnych, którzy [...] wyobrazili sobie, że są one [urzędy wojskowe] poniżej ich godności. By wywieść ich z błędu, car rozpoczął służbę od rangi dobosza¹ i przez sześć miesięcy [...] utrzymywał się tylko z żołdu dobosza i sypiał w jego namiocie przy kompanii [oddziale], w której służył. Okazawszy swym przykładem, że nie ma nic ubliżającego w urzędach wojskowych, zmusił całą szlachtę [...] do zaciągania się w charakterze prostych żołnierzy i dragonów². [...]

¹ Dobosz – żołnierz grający na bębnie w orkiestrze wojskowej.

² Dragon – żołnierz oddziałów, które używały zarówno broni palnej, jak i białej.

Praca z tekstem źródłowym

a) Napisz, jakie przeszkody musiał pokonać Piotr I, aby wprowadzić reformy w państwie.

b) Wyjaśnij, dlaczego rosyjscy możni nie chcieli służyć w armii.

c) Odpowiedz, w jaki sposób Piotr I przekonał szlachtę do służby wojskowej.

★ **7** Oceń, które reformy przeprowadzone przez władców Rosji, Austrii i Prus najbardziej wzmocniły pozycję tych państw. Uzasadnij swoją opinię.

5 Stany Zjednoczone Ameryki

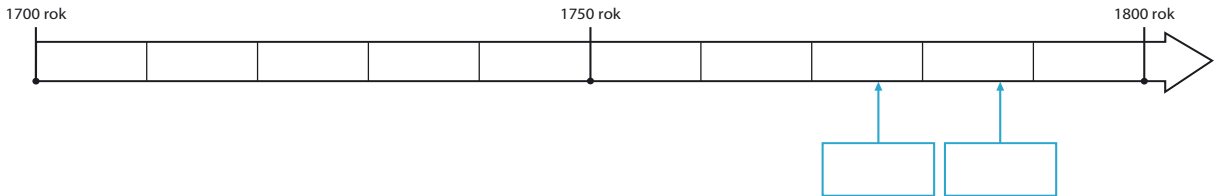


Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H6WC22



Na dobry początek

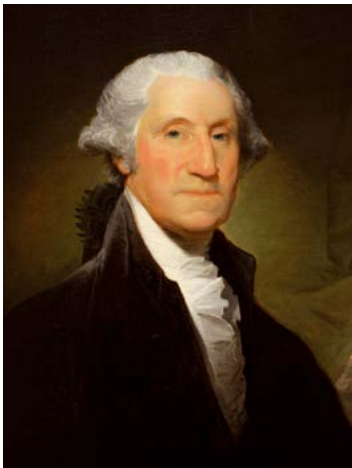
1 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z osią czasu

- a) Wpisz na osi rok, w którym powstały Stany Zjednoczone Ameryki.
- b) Umieść na osi rok uchwalenia pierwszej konstytucji na świecie.

2 Przyjrzyj się zamieszczonemu portretowi. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z ilustracją

- a) Określ, kogo przedstawia portret.
- b) Napisz, jaki urząd sprawował przedstawiony polityk po uzyskaniu niepodległości przez Stany Zjednoczone.

3 Podaj nazwiska dwóch Polaków, którzy walczyli po stronie amerykańskich kolonistów w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Następnie wyjaśnij, jaką funkcję sprawował każdy z nich.

- 4 Przyjrzyj się mapie przedstawiającej Stany Zjednoczone w XVIII wieku. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z mapą

- Pokoloruj na mapie obszar trzynastu kolonii angielskich, które powstały na wschodnim wybrzeżu Ameryki Północnej.
- Wpisz w wyznaczone miejsce nazwę miasta, w którym w 1781 roku koloniści amerykańscy ostatecznie pokonali Brytyjczyków i zmusili ich do kapitulacji.

- ★ 5 Wyjaśnij, dlaczego językiem urzędowym Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej jest język angielski.

TAJEMNICE



Jak rozpoczęła się rewolucja amerykańska?

- 1 Przyjrzyj się zamieszczonej ilustracji. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z ilustracją

a) Napisz, jakie wydarzenie przedstawiono na ilustracji.

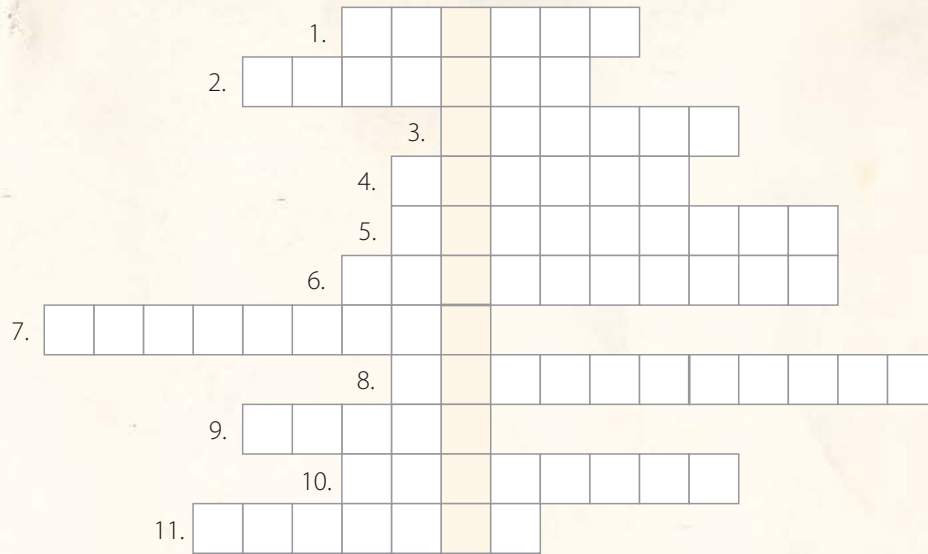
b) Wyjaśnij, dlaczego na obrazie widać osoby przebrane za Indian.

- 2 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Władze angielskie zamknęły port w Bostonie do czasu zapłaty przez zbuntowanych kolonistów za poniesione szkody.	P	F
Aby utrudnić działalność organizacji patriotycznych, Brytyjczycy zakazali spotkań towarzyskich.	P	F
Do Ameryki sprowadzono sędziów z Europy, by surowo ukarać buntowników.	P	F

SPRZED WIEKÓW

3 Rozwiąż krzyżówkę. Zapisz hasło w wyznaczonym miejscu.



1. Nazwa miasta, do którego w 1773 roku wpłynęły trzy statki należące do Kompanii Wschodnioindyjskiej.
2. W 1773 roku rewolucjoniści amerykańscy wyrzucili do morza 342 skrzynie, w których była...
3. Nazwa plemienia Indian, za których przebrali się spiskowcy.
4. Kościół w Bostonie, gdzie w 1773 roku spotkali się bostońscy patrioci, został przekształcony w...
5. Miasto, w którym padły pierwsze strzały w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych.
6. W tym amerykańskim mieście odbył się Pierwszy Kongres Kontynentalny.
7. Zbrojny spisek, przewrót.
8. Imię i nazwisko polityka, który przestrzegał brytyjskich parlamentarzystów przed używaniem siły w koloniach.
9. Amerykańska ma biało-czerwone pasy.
10. ... Wschodnioindyjska – brytyjska organizacja handlowa, do której należały statki Beaver, Dartmouth i Eleanor.
11. Akcja polegająca na niekupowaniu angielskich towarów, inaczej bojkot.

HASŁO: _____

4 Wyjaśnij, jaki związek ze stowarzyszeniem Synowie Wolności ma flaga Stanów Zjednoczonych.



Podsumowanie rozdziału IV

Sprawdź, czy potrafisz

- 1 Określ, jakie ustroje zostały opisane w poniższych fragmentach tekstów źródłowych.

[...] *Przestrzeganie prawa jest pierwszą powinnością monarchy. Ponad wszystko ma stawiać dobrobyt swych ludów.*

Monarcha nie potrzebuje przed nikim zdawać sprawy ze swych rozporządzeń. [...] Nad wyrok monarchy nie masz wyroku wyższego [...].

- 2 Napisz, gdzie sprawowali władzę wskazani w tabeli monarchowie i jaki ustrój panował za ich rządów.

Monarcha	Państwo	Ustrój
Ludwik XIV		
Wilhelm III Orański		
Piotr I Wielki		
Józef II		
Fryderyk II Wielki		

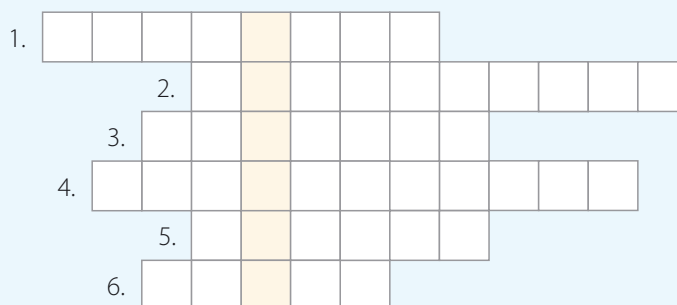
- 3 Podkreśl jedno wyrażenie w każdym nawiasie, tak aby powstały zdania prawdziwe.

- W oświeceniu głoszą pogląd, że człowiek w procesie poznawania świata powinien się kierować (*wiarą / rozumem*).
- Myśliciele oświecenia krytykowali Kościół katolicki za szerzenie wśród ludu (*zaco-fania / postępu*).
- Ideę umowy społecznej, w której władcy sprawują władzę dla dobra i w imieniu ludu, zaproponował (*Volter / J.J Rousseau*).

- 4 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

W monarchiach parlamentarnych władca sprawuje tylko funkcje reprezentacyjne.	P	F
Na mocy Deklaracji praw narodu angielskiego w Anglii zaprowadzono rządy absolutne.	P	F
Konstytucja Stanów Zjednoczonych, uchwalona jako pierwsza na świecie, wprowadziła trójpodział władzy.	P	F
Klasycyzm to styl w sztuce XVIII wieku, który nawiązuje do starożytności.	P	F

- 5 Rozwiąż krzyżówkę. Następnie wyjaśnij, kim była postać, której nazwisko kryje się w otrzymanym hasle.



1. Lord protektor Anglii. Główna postać wojny parlamentu angielskiego z Karolem I.
2. Polski bohater wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Inżynier odpowiedzialny za budowę fortyfikacji.
3. Minister gospodarki w czasach Ludwika XIV. Doprowadził Francję do rozkwitu.
4. Twórca idei trójpodziału władzy.
5. Angielski uczoney żyjący w XVIII wieku. Wyjaśnił między innymi zasadę przyciągania ziemskiego.
6. Imię Waszyngtona, pierwszego prezydenta Stanów Zjednoczonych.

HASŁO: _____

- 6 Napisz, jakie korzyści mogli odnieść obywatele państw, w których wprowadzono trójpodział władzy.

V. Upadek Rzeczypospolitej

1 Rzeczpospolita pod rządami Wettinów



Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Król Polski August II Mocny pochodził

A z Francji.

B z Prus.

C z Saksonii.

D ze Szwecji.

2 Przyporządkuj opisy do przedstawionych postaci. Wpisz odpowiednią literę oznaczającą jej charakterystykę pod właściwym zdjęciem. Jeden opis jest niepotrzebny.



August II Mocny



August III Sas



Stanisław Leszczyński

A Zakupił pałac, który na wzór francuskiego Wersalu stał się warszawską siedzibą władców z dynastii Sasów.

B Napisał dzieło *O skutecznym rad sposobie*.

C Był teściem króla Francji – Ludwika XV.

D Na jego polecenie zbudowano w Warszawie Operalnię.

3 Połącz każde pojęcie z właściwym wyjaśnieniem. Jedno z nich jest niepotrzebne.

- związek, najczęściej zbrojny, zawiązywany przez szlachtę w celu obrony własnych interesów lub praw
 - wojna o panowanie nad Bałtykiem toczona przez Rosję, Szwecję i Saksonię na przełomie XVII i XVIII wieku
 - sejm, który odbył się w 1717 roku; zabroniono na nim dyskusji posłom
 - związek dwóch lub więcej państw, które łączy osoba władcy
 - stan chaosu i samowoli spowodowany słabością władz państwowych
- sejm niemy
 - unia personalna
 - wojna północna
 - konfederacja

4 Przyjrzyj się mapie przedstawiającej Rzeczpospolitą i Saksonię w XVIII wieku. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z mapą

- a) Zamaluj jednakowym kolorem terytorium Rzeczypospolitej oraz Saksonii, państw połączonych unią personalną.
- b) Wpisz litery w odpowiednie miejsca na mapie odpowiadające państwom sąsiadującym z Rzeczpospolitą.

[A] Rosja

[B] Austria

[C] Prusy

- 5 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

August II Mocny był przedstawicielem dynastii Wettinów.	P	F
Stanisława Leszczyńskiego w staraniach o tron polski popierał władca Saksonii.	P	F
Order Orła Białego został ustanowiony przez króla Stanisława Leszczyńskiego.	P	F
Stanisław Konarski jest autorem nawołującego do reform Rzeczypospolitej dzieła <i>O skutecznym rad sposobie</i> .	P	F

- 6 Przyporządkuj projekty reform Rzeczypospolitej do ich autorów. Wpisz w odpowiednią rubrykę tabeli literę oznaczającą dany pogląd.

Stanisław Leszczyński	Stanisław Konarski

- A Ograniczenie *liberum veto*.
- B Zniesienie *liberum veto*.
- C Przyznanie chłopom wolności osobistej.
- D Zamiana pańszczyzny na czynsz.
- E Głosowanie w sejmie większością głosów.
- ★ 7 Wyszukaj w dowolnych źródłach informacje, które pomogą Ci odpowiedzieć na pytanie. Wyjaśnij, jak rozumiesz powiedzenie umieszczone w poniższej ramce. Co oznaczało ono dosłownie w czasach, gdy powstało, a co znaczy dziś w przenośni?

Jedni do Sasa, drudzy do Lasa.

Znaczenie dosłowne: _____

Znaczenie w przenośni: _____

2 Pierwszy rozbiór Polski



Na dobry początek

- 1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Stanisław August Poniatowski został wybrany na króla Polski dzięki poparciu

- A Katarzyny II. C Fryderyka II Wielkiego.
 B konfederatów barskich. D Marii Teresy.

- 2 Zapoznaj się z ilustracją. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z ilustracją

- a) Podkreśl jedno wyrażenie w każdym nawiasie, tak aby powstały zdania prawdziwe.

Obraz przedstawia protest (*posła Tadeusza Rejtana / króla Stanisława Augusta Poniatowskiego*). Doszło do niego w 1773 roku podczas (*konfederacji barskiej / sejmiku rozbiorowego*). Wydarzyło się to (*na Zamku Królewskim w Warszawie / na Wawelu*).

- b) Znajdź na ilustracji i zakreśl czerwoną obwódką Tadeusza Rejtana, a czarną – Adama Ponińskiego, przekupionego przez Rosję marszałka sejmiku rozbiorowego.

- 3 Uporządkuj w kolejności chronologicznej wydarzenia z czasów panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. W tym celu wpisz w wyznaczone miejsca cyfry od 1 do 4.

- _____ Pierwszy rozbiór Polski
- _____ Utworzenie Szkoły Rycerskiej
- _____ Zawiązanie konfederacji barskiej
- _____ Elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego na króla Polski

- 4 Przyjrzyj się mapie przedstawiającej Rzeczpospolitą po pierwszym rozbiorze. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z mapą

- a) Podkreśl na mapie miasto, które w wyniku pierwszego rozbioru Polski znalazło się pod zaborem austriackim.
- b) Pokoloruj dowolnym kolorem ziemię zabraną Rzeczypospolitej przez Rosję w wyniku pierwszego rozbioru.

- ★ 5 Wyjaśnij, czym są rymgrafy. Następnie napisz, jakimi motywami były ozdabiane.

3 Kultura polskiego oświecenia



Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H6EMR7



Na dobry początek

1 Podkreśl jedno wyrażenie w każdym nawiasie, tak aby powstały zdania prawdziwe.

- Druga połowa (XVIII / XIX) wieku to okres rozkwitu oświecenia w Polsce.
- W Rzeczypospolitej w oświeceniu upowszechniły się sztuka i architektura (*barokowa / klasycystyczna*).

2 Określ, czy podane informacje są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a literę „F” – przy fałszywych.

Komisji Edukacji Narodowej podlegały wszystkie szkoły w Rzeczypospolitej.	P	F
Organizatorem obiadów czwartkowych był Marcello Bacciarelli.	P	F
Wojciech Bogusławski nazywany jest ojcem polskiego teatru narodowego.	P	F
Julian Ursyn Niemcewicz jest autorem dramatu <i>Powrót posła</i> .	P	F

3 Wpisz w puste pola nazwy zabytków klasycystycznych. W tym celu wykorzystaj wyrażenia z ramki. Jedno z nich jest niepotrzebne.

*Pałac Na Wodzie, Teatr Wielki w Warszawie, pałac w Śmiełowie,
Pałac Kultury i Nauki w Warszawie*



4 Wyjaśnij, dlaczego król Stanisław August Poniatowski jest uważany za mecenasa sztuki.

5 Połącz każdą nazwę instytucji z odpowiednim opisem. Jeden z nich jest niepotrzebny.

- | | |
|--|--|
| <p>Komisja Edukacji •
Narodowej</p> <p>Towarzystwo do Ksiąg •
Elementarnych</p> <p>szkoła parafialna •</p> | <ul style="list-style-type: none"> • Szkoła najniższego stopnia. Uczono w niej czytania, pisania, prostych obliczeń, a także zasad higieny oraz podstaw rolnictwa i ogrodnictwa. • Instytucja utworzona w 1773 roku. Przejęła prowadzenie szkół po zakonie jezuitów. Podlegały jej wszystkie szkoły w kraju. • Instytucja, która w Rzeczypospolitej zajmowała się przygotowaniem nowoczesnych podręczników. • Szkoła średniego stopnia. Uczono w niej nie tylko czytania i pisania, ale również szermierki i jazdy konnej. |
|--|--|

★ 6 Poszukaj informacji o wybranym zabytku w stylu klasycystycznym z Twojego regionu. Następnie uzupełnij kartę.

1. Nazwa zabytku	
2. Czas powstania	
3. Miejscowość	
4. Styl architektoniczny	
5. Przeznaczenie budynku	
6. Cechy charakterystyczne zabytku	

4 Sejm Wielki i Konstytucja 3 maja



Na dobry początek

- 1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Sejm Czteroletni jest również nazywany Sejmem

A Wielkim.

C Warszawskim.

B Reformującym.

D Konstytucji 3 maja.

- 2 Określ, czy podane informacje są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a literę „F” – przy fałszywych.

Po pierwszym rozbiórze w Rzeczypospolitej wzrosła liczba zwolenników reform.	P	F
Od XVI wieku obrady sejmu odbywały się w Warszawie na Zamku Królewskim.	P	F
Niechętni zmianom magnaci w 1792 roku zawiązali w porozumieniu z królem Prus konfederację przeciwko reformom Sejmu Wielkiego.	P	F
Order Virtuti Militari, czyli „dzielności żołnierskiej”, został ustanowiony przez Stanisława Augusta Poniatowskiego w czasie wojny polsko-rosyjskiej w 1792 roku.	P	F
W 1793 roku Austria, Rosja i Prusy dokonały drugiego rozbioru Polski.	P	F

- 3 Uporządkuj podane wydarzenia w kolejności chronologicznej. W tym celu wpisz w wyznaczone miejsca cyfry od 1 do 5.

_____ drugi rozbiór Polski

_____ uchwalenie Konstytucji 3 maja

_____ początek obrad Sejmu Wielkiego

_____ bitwa pod Zieleńcami

_____ zawiązanie konfederacji targowickiej

- 4 Dokończ zdanie. Otocz kółkiem odpowiedź A albo B i jej dokończenie 1. lub 2.

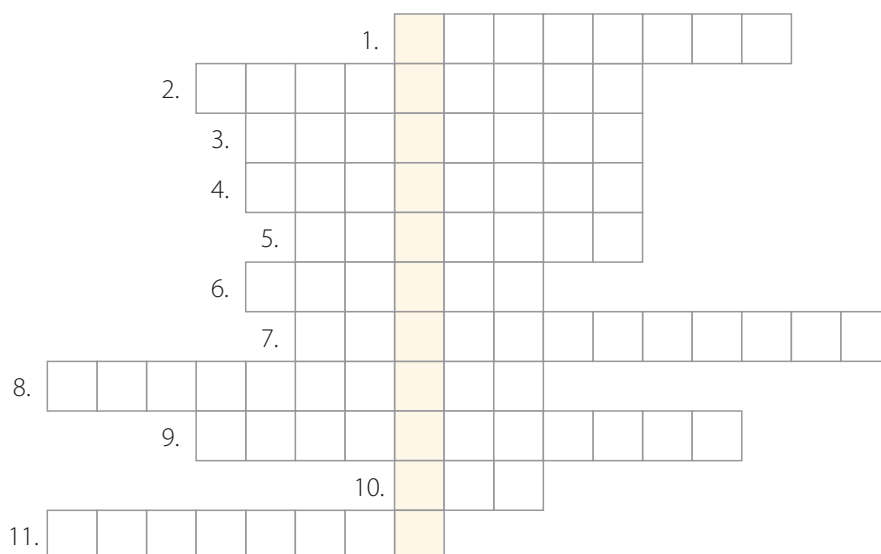
Na mocy Konstytucji 3 maja w Rzeczypospolitej zniesiono

A.	wolną elekcję,	a na sejmie walnym	1.	głosowanie większością głosów.
B.	dziedziczność tronu,	przestało obowiązywać	2.	<i>liberum veto</i> .

5 Wstaw znak „X” przy zdaniach dotyczących obrad Sejmu Wielkiego.

- _____ Zmniejszono armię ze 100 do 24 tysięcy żołnierzy.
- _____ Obradom sejmu przewodniczył marszałek Stanisław Małachowski.
- _____ Stałymi podatkami obciążono szlachtę i duchowieństwo.
- _____ Część posłów dążyła do przebudowy ustroju Rzeczypospolitej.
- _____ Ogłoszono królem Stanisława Augusta Poniatowskiego.
- _____ Uchwalono „prawo o miastach”.

6 Rozwiąż krzyżówkę. Następnie wyjaśnij znaczenie otrzymanego hasła.



1. Hugo ..., duchowny i uczonec, był jednym z autorów Konstytucji 3 maja.
2. Miejscowość, w której magnaci sprzymierzeni z Rosją ogłosili konfederację przeciwko reformom Sejmu Wielkiego.
3. Nazwisko jednego z przywódców konfederacji targowickiej.
4. Miasto, w którym obradował Sejm Wielki.
5. Ignacy ..., zwolennik obozu reform, podobnie jak Kołłątaj i Małachowski.
6. Tytuł władczyni Rosji.
7. Inaczej usunięcie króla z tronu, pozbawienie go władzy.
8. Stolica Rosji w XVIII wieku, rzeczywiste miejsce zawarcia sojuszu konfederatów z władczynią Rosji.
9. Stanisław ..., marszałek Sejmu Wielkiego.
10. Imię wybitnego polskiego artysty malarza, autora między innymi obrazu „Konstytucja 3 maja 1791 roku” i „Bitwa pod Grunwaldem”.
11. Miejscowość nad Bugiem, miejsce zwycięskiej bitwy wojsk polskich nad wojskami rosyjskimi w 1792 roku.

HASŁO: _____

- 7 Przyjrzyj się zamieszczonej mapie przedstawiającej terytorium Polski po drugim rozbiore. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z mapą

a) Wpisz w kratki na mapie numery odpowiadające poniższym opisom.

1 zabór pruski

2 zabór rosyjski

3 Rzeczpospolita

b) Podkreśl jedno wyrażenie w każdym nawiasie, tak aby powstały zdania prawdziwe.

W wyniku drugiego rozbioru Polski w zaborze pruskim znalazł się (*Kraków / Lublin / Gdańsk*).

W wyniku drugiego rozbioru najwięcej mieszkańców Polski znalazło się pod zaborem (*rosyjskim / pruskim / austriackim*).

- ★ 8 Order Virtuti Militari ustanowiony przez Stanisława Augusta Poniatowskiego w 1792 roku do dziś pozostaje najwyższym odznaczeniem wojskowym w Polsce. Wyszukaj w dowolnych źródłach informacje, za jakie zasługi jest ono przyznawane. Przedstaw jedną osobę odznaczoną tym orderem i napisz, co sprawiło, że go otrzymała.

5 Powstanie kościuszkowskie i trzeci rozbiór Polski



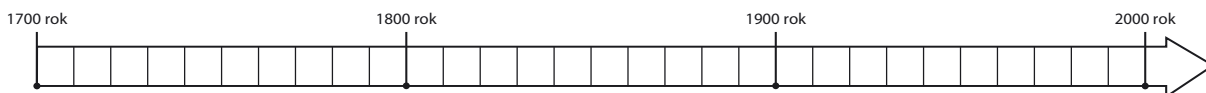
Obejrzyj film

docwiczenia.pl
Kod: H6Q73P



Na dobry początek

1 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z osią czasu

- Umieść na osi rok 1795, w którym doszło do trzeciego rozbioru Rzeczypospolitej i utraty przez nią niepodległości.
- Oblicz, w którym roku Polska odzyskała niepodległość, jeśli pozostawała w niewoli przez 123 lata. Następnie umieść tę datę na osi czasu.

2 Przeczytaj przysięgę na wierność ojczyźnie złożoną przez Tadeusza Kościuszkę. Następnie wykonaj polecenia.



Tekst źródłowy

Przysięga Kościuszki na Rynku Głównym w Krakowie

Ja, Tadeusz Kościuszko, przysięgam w obliczu Boga całemu Narodowi Polskiemu, iż powierzonej mi władzy na niczyj prywatny ucisk nie użyję, lecz jedynie dla całości granic, odzyskania samowładności narodu i ugruntowania powszechnej wolności używać będę. Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna męka Syna Twego.

Praca z tekstem źródłowym

a) Odpowiedz, komu składał przysięgę naczelnik powstania.

b) Napisz, do czego zobowiązał się Tadeusz Kościuszko.

- 3** Podkreśl jedno wyrażenie w każdym nawiasie, tak aby powstały zdania prawdziwe.
- W 1794 roku rozpoczęły się walki, które przeszły do historii Polski jako powstanie (*kościuszkowskie / krakowskie*).
 - Bitwa pod Raclawicami zakończyła się zwycięstwem (*Rosjan / Polaków*).
 - Na mocy uniwersału (*połanieckiego / warszawskiego*) Tadeusz Kościuszko przyznał chłopom wolność osobistą.
 - Kościuszko został ranny i trafił do niewoli w bitwie pod (*Raclawicami / Maciejowicami*).
 - W 1795 roku doszło do trzeciego rozbioru Polski, w wyniku którego (*Stanisław August Poniatowski / Stanisław Leszczyński*) zrzekł się korony.
- 4** Przyjrzyj się zamieszczonej mapie. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z mapą

- Podkreśl miejsce pierwszej zwycięskiej bitwy Polaków z Rosjanami w 1794 roku.
- Zamaluj dowolnym kolorem ziemię zabraną Rzeczypospolitej przez Prusy w wyniku trzeciego rozbioru.

TAJEMNICE



Czy król Stanisław August zdradził Polskę?

1 Przyjrzyj się ilustracji. Następnie wykonaj polecenia.



Praca z ilustracją

a) Podaj imię i nazwisko króla Polski ukazanego na ilustracji.

b) Wymień 3 elementy świadczące o tym, że ta osoba jest królem.

- _____
- _____
- _____

★ c) Zaznacz prawidłowe dokończenie zdania.

Autorem powyższego portretu króla jest

A Canaletto.

B Matejko.

C Bacciarelli.

D Norblin.

2 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Stanisław August Poniatowski został wybrany na króla Polski w 1764 roku.	P	F
Zwolennikiem wyboru Stanisława Augusta Poniatowskiego na króla Polski były Prusy.	P	F
Stanisław August stanął po stronie Rosji i targowiczán również z powodów osobistych.	P	F
Jednym z pomysłodawców porwania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, do którego doszło w 1771 roku w Warszawie, był Tadeusz Kościuszko.	P	F

SPRZED WIEKÓW

- 3 Przyjrzyj się obrazowi Jana Piotra Norblina, przedstawiającemu wieszanie wizerunków targowiczczan. Następnie wyjaśnij, dlaczego nie doszło do rzeczywistej egzekucji skazanych.



- ★ 4 Wyjaśnij, czym różni się detronizacja od abdykacji. Następnie napisz, czy król Stanisław August Poniatowski abdykował, czy został zdetronizowany.



Podsumowanie rozdziału V

Sprawdź, czy potrafisz

1 Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Wybitnym pisarzem polskiego oświecenia był

A Ignacy Krasicki.

B Juliusz Słowacki.

C Henryk Sienkiewicz.

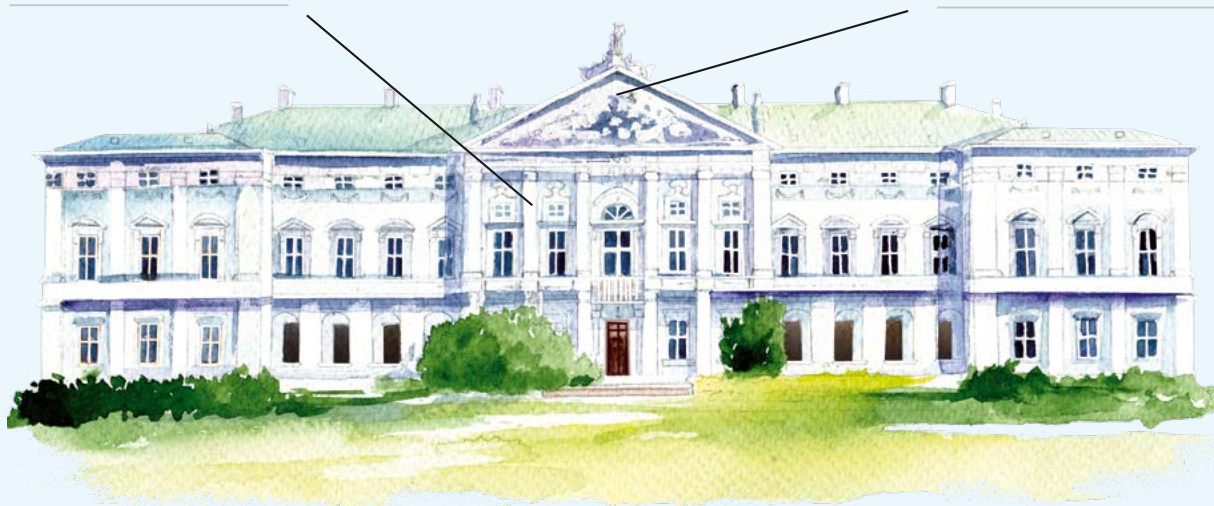
D Adam Mickiewicz.

2 Połącz każde wydarzenie z jego skutkiem. Jeden z nich jest dodany niepotrzebnie.

Pierwszy rozbiór Polski •
Uchwalenie Konstytucji 3 maja •
Trzeci rozbiór Polski •
Elekcja Stanisława Leszczyńskiego •

- Zawiązanie konfederacji targowickiej i wybuch wojny z Rosją
- Utrata niepodległości przez Polskę i początek trwającego 123 lata okresu niewoli narodowej
- Wybuch wojny domowej w Rzeczypospolitej
- Utrata części ziem przez Rzeczypospolitą, w tym zajęcie przez Prusy Pomorza Gdańskiego oraz Warmii
- Zagarnięcie przez Prusy Wielkopolski, części Mazowsza, Gdańska i Torunia

3 Przyjrzyj się zamieszczonej ilustracji. Następnie wpisz w puste pola nazwy zaznaczonych elementów architektonicznych.



- 4 Uporządkuj podane wydarzenia w kolejności chronologicznej. W tym celu wpisz w wyznaczone miejsca cyfry od 1 do 6 oraz rok wydarzeń.

_____ Pierwszy rozbiór Polski _____ rok

_____ Uchwalenie Konstytucji 3 maja _____ rok

_____ Powstanie kościuszkowskie _____ rok

_____ Trzeci rozbiór Polski _____ rok

_____ Zwołanie Sejmu Wielkiego _____ rok

_____ Drugi rozbiór Polski _____ rok

- 5 Napisz, których postaci historycznych dotyczą poszczególne opisy.

Rządził Rzeczypospolitą przez 30 lat, ale spędzał w niej bardzo mało czasu. W sprawowaniu władzy zastępowali go urzędnicy. Za jego panowania wszystkie sejmy, z wyjątkiem jednego, zostały zerwane.

Król Rzeczypospolitej, który objął władzę przy poparciu Rosji. Był człowiekiem wszechstronnie wykształconym. Znał kilka języków, interesował się kulturą i sztuką.

Był wychowankiem Szkoły Rycerskiej i specjalistą od budowania fortyfikacji. Stał na czele powstania w 1794 roku.

Po przegranej walce o tron Rzeczypospolitej udał się do popierającej go Francji. Jego córka była żoną francuskiego króla Ludwika XV.

Władczyni Rosji. Popierała elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego na króla Polski.

Marszałek Sejmu Wielkiego oraz zwolennik reform.

Założył szkołę nazwaną Collegium Nobilium.



Twoje mocne strony

W księgarni internetowej
Nowej Ery znajdziesz wszystko,
czego szukasz!



sklep.nowaera.pl



Bezpieczne
płatności



Bezpłatna
wysyłka



Szybka
dostawa

WCZORAJ I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń skorelowany z podręcznikiem *Wczoraj i dziś* dla klasy 6 zawiera różnorodne ćwiczenia dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów, a także ułatwia utrwalenie wiedzy oraz przygotowanie do sprawdzianów.

Na dobry początek – różnorodne łamigłówki i proste ćwiczenia stanowiące dobrą rozgrzewkę przed przystąpieniem do dalszych zadań.

Praca z mapą – ćwiczenia pozwalające kształcić umiejętności niezbędne na lekcjach historii.

Sprawdź, czy potrafisz – ćwiczenia utrwalające najważniejsze zagadnienia z rozdziału.

Praca ze źródłami – zadania z wykorzystaniem różnych źródeł, umożliwiające kształcenie niezbędnych umiejętności przedmiotowych.

Zadania z gwiazdką – ćwiczenia wymagające zastanowienia się lub skorzystania z dodatkowych źródeł, w tym internetu.



Z DOSTĘPEM DO
docwiczenia.pl

*Dodatkowe materiały
– oglądaj, pobieraj,
drukuj.*



Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H686LG

*Zeskanuj kod QR,
który znajdziesz
wewnątrz
zeszytu ćwiczeń,
lub wpisz kod na
docwiczenia.pl.*



www.nowaera.pl



nowaera@nowaera.pl



Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

ISBN 978-83-267-3630-8



9 788326 736308